

Голові спеціалізованої вченої ради з
розгляду та захисту дисертації на
здобуття ступеня доктора філософії,
доктору юридичних наук,
професору, професору кафедри
адміністративно-правових дисциплін
та публічного управління
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Сидоренко Наталії Сергіївні

ВІДГУК

офіційного опонента Ковальова Віктора Георгійовича,
кандидата наук з державного управління, доцента,
доцента кафедри публічного управління та митного адміністрування
Університету митної справи та фінансів
на дисертаційну роботу Фаста Дмитра Євгеновича
«Розвиток професійного інституту мілітаризованої публічної служби в
умовах набуття членства України в ЄС»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Відгук підготовлено на основі вивчення тексту дисертації, наукових публікацій здобувача, в яких опубліковано результати дисертаційного дослідження, документи із підтвердженням впровадження результатів дослідження у практику діяльності органів публічного управління.

1. Обґрунтування актуальності теми дисертації,

її зв'язок із науковими програмами, темами

Трансформація системи публічного управління в Україні під впливом повномасштабної збройної агресії росії кардинально змінила виявлення про і функції мілітаризованих структур у системі державної служби. Військовослужбовці, поліцейські, представники Державної служби з надзвичайних ситуацій, Державної прикордонної служби та інших правоохоронних і оборонних інституцій сьогодні забезпечують лише

традиційні функції захисту й охорони правопорядку, а й фактично забезпечують функціонування держави в умовах існування загрози. Це актуалізує потребу переосмислення мілітаризованої публічної служби не як периферійного, а як системоутворюючого інституту публічного управління.

Водночас перебіг євроінтеграційних процесів, надання Україні статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу та початок офіційних переговорів про членство висувають перед державною вимогою гармонізацію національного законодавства й інституційної практики зі стандартами *acquis communautaire*. Це стосується і сфери публічної служби загалом, і її мілітаризованого сегмента, зокрема – від принципів комплектування та проходження служби до механізмів цивільного демократичного контролю, соціального захисту та професійної підготовки особового складу. Досвід країн – членів ЄС, які інтегрували власні військові та правоохоронні інститути в загальноєвропейську систему безпеки (Польща, країни Балтії, Румунія), демонструє, що адаптація мілітаризованої служби до європейських стандартів є тривалим і водночас необхідним процесом, який неможливо відкласти на період після завершення бойових дій.

Окрему проблему у вітчизняній науці публічного управління становить відсутність цілісної концепції мілітаризованої публічної служби як самостійного професійного інституту. Наявні дослідження здебільшого фрагментарно розглядають окремі складові – військову службу, службу в правоохоронних органах, службу цивільного захисту – поза єдиною методологічною рамкою, що ускладнює формування узгодженої державної політики щодо кадрового забезпечення сектору безпеки й оборони. Це особливо помітно на тлі майбутніх процесів повоєнного відновлення, коли постане питання масштабної демобілізації, реінтеграції ветеранів, збереження європейського потенціалу силових структур та одночасного приведення їх у відповідність до інституційних моделей.

Таким чином, актуальність теми зумовлена сукупністю таких чинників: по-перше, зростанням суспільної та державної ваги мілітаризованих

інституцій в умовах війни та військової відбудови; по-друге, забезпеченням системної адаптації національної моделі публічної служби до вимог і стандартів Європейського Союзу; по-третє, недостатньою теоретико-методологічною розробленістю проблематики мілітаризованої публічної служби як окремого професійного інституту в українській науці публічного управління; по-четверте, практичною потребою у виробленні механізмів публічного управління, здатних забезпечити ефективне функціонування, розвиток і євроінтеграційну сумісність цього інституту в середньо- та довгостроковій перспективі.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків

і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації забезпечено майстерним використанням автором інтегрованого комплексу методів, принципів, підходів як загальнонаукових, так і спеціальних, що дозволило досягти поставленої мети, завдань дослідження та всебічно розглянути проблеми і окреслити шляхи публічного управління розвитком професійного інституту мілітаризованої публічної служби в умовах набуття членства України в ЄС.

Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується ґрунтовним аналізом наявних літературних джерел (налічує 280 найменувань) з проблематики функціонування публічної служби та її спеціалізованих форм. Крім того, достовірність одержаних результатів також підтверджена критичним аналізом та узагальненням великої кількості праць вітчизняних та зарубіжних вчених.

Достовірність отриманих наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується: публікацією чотирьох статей в провідних фахових виданнях України; розділу у колективній монографії, статті в зарубіжному виданні, апробацією отриманих наукових результатів на науково-практичних

конференціях, круглих столах (дисертант взяв участь у 8 заходах); впровадженням отриманих результатів у практичній діяльності.

Логіка викладання матеріалу корелюється з предметом дослідження і обраними методами дослідження. Це дозволило здобувачу сформулювати підґрунтя з наукових підходів і концепцій, які лягли в основу його наукових розвідок. Для дисертації характерна системність та ясність викладення матеріалу, вміння виділити суттєві моменти, чітка їх аргументація. Висновки дисертаційної роботи цілком обґрунтовані, коректні та впливають з викладеного матеріалу.

Зазначене дозволяє констатувати, що отримані Д.Є. Фастом в ході роботи над дисертацією наукові результати є всебічно обґрунтованими та достовірними, а також такими, що мають наукову новизну, зокрема:

уперше:

- обґрунтовано цілісну концепцію розвитку професійного інституту мілітаризованої публічної служби як інтегрованої складової системи публічного управління, що функціонує на перетині сектору безпеки і оборони та цивільної державної служби та розроблено авторську метамодель реформування мілітаризованої служби в умовах європейської інтеграції, яка поєднує концептуальний, індикаторний та організаційно-функціональний рівні та забезпечує узгодження національних реформ із *acquis* ЄС і стандартами НАТО;

- сформовано науково обґрунтований підхід до інституціоналізації мілітаризованої служби в Україні з урахуванням європейських практик (зокрема жандармерійного типу), що передбачає багаторівневу координацію між силовими та цивільними інституціями та запропоновано модель трансформації дисциплінарно-етичних засад мілітаризованих формувань на основі принципів демократичного цивільного контролю, верховенства права та стандартів професійної доброчесності ЄС;

удосконалено:

- понятійно-категоріальний апарат дослідження мілітаризованої публічної служби шляхом уточнення змісту понять «мілітаризована служба», «професійний інститут мілітаризованої служби», «гібридна модель служби в секторі безпеки і оборони»;
- класифікацію видів мілітаризованої служби за критеріями функціонального призначення, рівня мілітаризації та ступеня інтеграції до публічного управління;
- підходи до професійного розвитку персоналу мілітаризованих формувань через впровадження компетентнісних моделей, безперервної освіти та механізмів кар'єрної мобільності між військовою та цивільною службою;

набули подальшого розвитку:

- теоретичні засади дослідження мілітаризованої служби як специфічного інституту публічного управління в умовах трансформаційної держави, зокрема надано рекомендації щодо підвищення ефективності міжвідомчої взаємодії, управління людськими ресурсами та забезпечення стійкості мілітаризованих інституцій в умовах сучасних безпекових викликів.
- положення щодо особливостей функціонування державної служби в секторі безпеки та оборони в умовах воєнного та мирного часу;
- наукові підходи до реформування мілітаризованих структур України в контексті євроатлантичної інтеграції та обґрунтування напрямів гармонізації національного законодавства у сфері мілітаризованої служби із правом ЄС та стандартами НАТО.

3. Оцінка змісту роботи та повноти викладу результатів дисертації в опублікованих працях

Структурно дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації 229 сторінок, із них 198 сторінок основного тексту. Робота містить 5 таблиць,

23 рисунки.

Аналіз змісту дисертаційного дослідження Фаста Д.Є. дає підстави стверджувати про оригінальність в частині формулювання мети, об'єкта, предмета, завдань, положень новизни, висновків до розділів, загальних висновків. Зміст анотації відтворює інформацію про методологію дослідження, способи аргументації положень, основні ідеї тексту дисертації, що викладені стисло. Анотація не містить інформації, яка була б відсутньою в дисертації.

Виклад матеріалу подається обґрунтовано, розділи дисертації пов'язані між собою, висновки і пропозиції впливають зі змісту, мети та завдань дисертації. Авторські положення і наукові розробки, пропозиції та рекомендації, наведені в роботі деталізовані дисертантом. Робота написана державною мовою із дотриманням наукового стилю та використанням у дослідженні спеціальної термінології. Таким чином, тема дослідження, його мета, предмет і об'єкт, перелік поставлених та вирішених завдань, положення наукової новизни, запропоновані автором загальні висновки відповідають чинним нормативним вимогам до наукових робіт такого рівня, а саме до встановлених Вимог до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31 травня 2019 року).

4. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.

За результатами аналізу дисертаційної роботи та публікацій автора порушення академічної доброчесності не виявлено.

5. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Дисертаційне дослідження Фаста Д.Є., як і будь-яка наукова робота, має низку дискусійних питань і положень, що потребують більш детального опрацювання, проте, в цілому не знижують наукової цінності дослідження та не впливають на загальну позитивну оцінку виконаної роботи.

1. Потребує додаткової аргументації теза про те, що мілітаризована публічна служба є самостійним професійним інститутом, а не сукупністю суміжних, але інституційно відокремлених служб. Авторська позиція викладена дещо декларативно, без достатнього емпіричного підтвердження.

2. У роботі недостатньо розкрито питання управління професійними ризиками та забезпечення психологічної стійкості персоналу мілітаризованої публічної служби. Враховуючи сучасні виклики, цей напрям є важливим елементом професіоналізації та інституційного розвитку.

3. Деякі положення дисертації мають дискусійний характер щодо перспектив імплементації окремих європейських підходів в українських умовах. Це пов'язано з особливостями функціонування сектору безпеки і оборони України в умовах воєнного стану та необхідністю поєднання європейських стандартів із національними безпековими потребами. Разом із тим зазначене зауваження не знижує загальної наукової цінності дослідження та може розглядатися як перспективний напрям подальших наукових пошуків.

4. Війна в роботі розглядається переважно як «контекст» або «виклик», але не як самостійний аналітичний чинник, принцип, який змінює природу мілітаризованої служби.

5. Недостатньо висвітлено фінансово-економічний вимір запропонованих пропозицій: не наведено орієнтовних розрахунків витрат на реалізацію запропонованих механізмів адаптації мілітаризованої служби до стандартів ЄС в умовах обмежених бюджетних ресурсів воєнного часу.

Разом із тим, зазначені зауваження мають дискусійний характер та не знижують наукової цінності дисертаційного дослідження. Загальна оцінка роботи є позитивною.

7. Загальний висновок та оцінка дисертації

Вивчення тексту роботи і публікацій автора надають підстави для висновку, що дисертаційна робота Фаста Дмитра Євгеновича «Розвиток професійного інституту мілітаризованої публічної служби в умовах набуття членства України в ЄС», є самостійним, завершеним науковим дослідженням.

За своєю актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованості, наукової та практичної цінності здобутих результатів дисертація Фаста Дмитра Євгеновича відповідає галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» та спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», вимогам нової редакції Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань підготовки та атестації здобувачів наукових ступенів» (зі змінами) та вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами), а її автор, Фаст Дмитро Євгенович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 28. «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281. «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доцент кафедри
публічного управління
та митного адміністрування
Університету
митної справи і фінансів,
кандидат наук з державного управління,
доцент

Віктор КОВАЛЬОВ

Підпис В. Ковальова
Проректор з наукової роботи

2. Прізвище